УДК 378.16

О. В. Коломієць

ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ В АВТОМОБІЛЬНІЙ ГАЛУЗІ ЯК ФАКТОР УСПІШНОГО ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ

© Коломієць О. В., 2016
http:/orcid.org//0000-0002-3931-765X

Обґрунтовано суть готовності майбутніх інженерів автомобільної галузі до професійної самореалізації як особистісного новоутворення, що складають позитивна мотивація на обрану професію, фахові знання й уміння, а також знання про власні потенційні сили, здібності, вміння долати труднощі, які заважають саморозвитку й самовдосконаленню. Розкрито мотиваційно-ціннісний, когнітивно-практичний, рефлексивно-аналітичний її складники. Доведено, що одним з головних факторів успішного працевлаштування є сформована на високому рівні готовність студентів до професійної самореалізації у вищих технічних навчальних закладів, які забезпечують підготовку фахівців автомобільної галузі.

***Ключові слова**: готовність як особистісне новоутворення, професійна самореалізація особистості, майбутні інженери, автомобільна галузь, вищий технічний навчальний заклад.*

Коломиец А. В. Готовность будущих инженеров к профессиональной самореализации в автомобильной сфере как фактор успешного трудоустройства.

Обоснована сущность готовности будущих инженеров автомобильной отрасли к профессиональной самореализации как личностного новообразования, которое составляют положительная мотивация к избранной профессии, профессиональные знания и умения, а также знания о собственных потенциальных силах, способности, умения преодолевать трудности, мешающие саморазвитию и самоусовершенствованию. Раскрыты мотивационно-ценностный, когнитивно-практический, рефлексивно-аналитический ее составляющие. Доказывается, что одним из главных факторов успешного трудоустройства является сформированная на высоком уровне готовность студентов к профессиональной самореализации у высших технических учебных заведениях, которые обеспечивают подготовку специалистов автомобильной отрасли.

Ключевые слова: *готовность как личностное новообразование, профессиональная самореализация личности, будущие инженеры, автомобильная отрасль, высшее техническое учебное заведение.*

Kolomiets A. V. Essence of professional training of future engineers of the automobile industry.

The article justified the essence of future engineers readiness of the automobile industry to professional fulfillment as a personal tumors, which constitute a positive motivation for their chosen profession, professional knowledge and skills as well as knowledge about their own potential abilities, abilities to overcome the difficulties that hinder self-development and self-improvement. It is disclosed motivational-axiological, cognitive, practical, reflective and analytical components. The results of conducted research in which took part 156 students of mechanical faculty testified that 57% of students readiness isn't created at the sufficient level. It is proved that one of the main factors of successful employment is generated at a high level of readiness of students for professional roles in higher technical schools that provide training in the automotive industry. The development of pedagogical conditions of formation the future engineers readiness of automobile branch for professional self-realization in the course of study and education is referred to the prospects of the subsequent researches.

Key words*: readiness as personal growth, professional fulfillment of personality, future engineers, automotive, higher technical educational institution*.

Вступ. У Законі України «Про вищу освіту» (2014 р.), нормативно-правових документах «Про автомобільний транспорт», «Про транспорт», «Про автомобільні дороги», «Про дорожній рух» наголошується на потребі в автомобільній галузі висококваліфікованих фахівців, стійких до перевтомлень і напруги, що виникають у процесі здійснення професійної діяльності. Сьогодні працевлаштування є нагальною проблемою кожної людини, зокрема й фахівців автомобільної галузі. І тому одним з важливих аспектів професійної підготовки таких фахівців є створення умов для їхньої повної самореалізації у стінах ВТНЗ, формування готовності професійно розвиватися впродовж усього життя.

Формулювання мети статті та завдань. Мета – обґрунтувати суть готовності майбутніх інженерів автомобільної галузі до професійної самореалізації; завдання – розкрити складники готовності майбутніх інженерів до професійної самореалізації; довести актуальність проблеми в аспекті сьогоднішніх можливостей працевлаштування випускників ВТНЗ.

Виклад основного матеріалу статті із зазначенням методів та повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

Як свідчать результати проведеного пілотажного дослідження, в якому брали участь 156 студентів механічного факультету Харківського національного автомобільно-дорожнього університету, засвідчують, що в 57% студентів готовність не сформована на достатньому рівні.

У дослідженні посилаємося на структуру професійної компетентності випускника ПТНЗ машинобудівного профілю, розроблену дослідником Д. Айстрахановим. На наш погляд, основу готовності професійної самореалізації інженерів автомобільного профілю складають відзначені автором компоненти [1, с. 13-16]. Ціннісно-мотиваційний компонент готовності майбутніх інженерів до професійної самореалізації складають загальнолюдські цінності, внутрішній позитивний настрій на здобуття професії, реалізація власного потенціалу під час професійної підготовки. Цілком погоджуємося з автором у тому, що важливими чинниками успішного здійснення машинобудівної діяльності є цінності, потреби, інтереси. До професійних цінностей дослідник відносить гордість за обрану професію, прагнення до професіоналізму, авторитет серед колег і керівництва, матеріальне та моральне задоволення від результатів своєї праці, позитивне ставлення до своєї професії. До цього переліку слід додати такі професійні цінності як знання специфіки професії та усвідомлення власного потенціалу, відповідності до обраної професії. Природа людини, її талант, здібності, нахили є визначальними рушійними силами студентів, що обирають професію. Ми не відхиляємо думку Д. Айстраханова про те, що ціннісно-мотиваційний компонент складають професійні потреби і мотиви фахівців. Готовність майбутніх інженерів до професійної самореалізації визначається, перш за все, прагненням реалізовувати і розвивати власний потенціал у автомобільній галузі. Сьогодні важливим моментом у фаховій підготовці майбутніх інженерів є затребуваність працівників дорожнього руху на ринку праці. І тому розуміння соціальної значущості, потреби отримання роботи за фахом, зацікавленість професійним зростанням є головними чинниками готовності майбутніх інженерів до професійної самореалізації в професіях автомобільної галузі.

Особливим компонентом готовності майбутніх інженерів до професійної самореалізації є когнітивно-діяльнісний компонент, тобто знання й уміння

професійної діяльності. Студенти оволодівають знаннями про технічні об'єкти, машини, механізми, матеріали. Специфічними є знання матеріалознавства, креслення та деталей машин, уміння користуватися машинами, механізмами, приладами, пристроями, знаряддями, які відповідають обраній спеціальності.

Особистісно-рефлексивний компонент готовності майбутніх інженерів до професійної самореалізації мають складати особистісні та професійні якості. До особистісних якостей працівників автомобільної галузі віднесемо рефлексію на основі самооцінки як здатність до самоаналізу, узагальнення та осмислення досвіду власної роботи; сформовану «Я»-концепцію як уяву про себе, свої можливості, а також прогнозування розвитку потенційних сил у професійній діяльності. Імпонує думка Ю. Кучеренко [4], про необхідність виховання емоційної стійкості у студентів вищих технічних навчальних закладів. До особистісних якостей фахівців будь-яких спеціальностей відносять й інтелектуальну мобільність, доброзичливість, уважність, толерантність, емпатійність (М. Дем'яненко, Н. Ткачова), наполегливість, витривалість, уміння не впадати у відчай при невдачах, старанність і точність виконання операцій, висока, виконавча дисципліна (Д. Айстраханов). У майбутніх же інженерів автомобільної галузі є важливою особистісною й професійною рисою, розвиток якої допомагає вирішувати професійні завдання на більш високому рівні. Як вважає вище названа учена, організація роботи автомобільного транспорту потребує від фахівців постійного подолання емоційного напруження під час оперативних змін у розкладі руху транспорту, стримування експресивних емоцій у процесі спілкування з експедиторами й водіями. Організаторам перевезень необхідно відчувати настрій, емоції різних людей, регулювати й контролювати виявлення як позитивних, так і негативних емоцій.

Як і більшість сучасних дослідників, ми розуміємо саморефлексію як одну з характеристик особистісного розвитку, результатом якого є усвідомлення себе суб'єктом життєтворчості, осмислення та прояви власних сутнісних ознак, характерних для педагогічної діяльності.

З позицій теоретико-методологічного аналізу саморефлексія особистості характеризується як процес соціально та особистісно зумовлений, що має іманентну логіку розвитку [3]. Джерелами визначення змістових аспектів педагогічної саморефлексії виступають складові відповідної професіограми (Н. Кузьміна), твори класиків педагогіки і представників інноваційної

педагогічної думки. Виходячи з їх напрацювань, можна стверджувати, що тільки за умови усвідомленого прийняття та позитивного відношення до тих чи інших зовнішніх вимог професії майбутній фахівець буде відчувати потребу в саморефлексії. При цьому саморефлексія знаходить свій предмет в образі «Я-ідеальне професійне» і стає чинником самореалізації особистості.

У практиці освітніх закладів саморефлексія особистості найчастіше носить фрагментарний характер, стихійно виникаючи під впливом тих чи інших обставин. Зазвичай вона спрямована на самоаналіз, самооцінку, самоконтроль переважно тих дій, які пов'язані зі забезпеченням змістовної та операційної сторін організації освітньо-виховного процесу. Ефективність, спрямованість і зміст саморефлексії поєднані з осмисленням вже набутого досвіду, аналізом досягнутого рівня професійної майстерності, самопроектуванням «Я-концепції» у майбутню професійну площину. Саморефлексія при цьому виступає як одна з визначальних внутрішніх детермінант і регуляторів виховання майбутнього фахівця.

Аналіз літератури з досліджуваної проблеми, узагальнення результатів експериментальних досліджень, вивчення досвіду майстрів педагогічної праці та масової освітньо-виховної практики дають змогу виокремити такі компоненти в структурі саморефлексії: самопізнання, самооцінка, самоаналіз, самоконтроль. При цьому перелічені компоненти неоднозначно характеризуються науковцями. Більшість дослідників відносить їх до показників, критеріїв саморефлексії, надаючи їм переважно психологічного значення.

У науковій літературі виділено компоненти готовності майбутнього фахівця автомобільно-дорожньої галузі до партнерської взаємодії у професійній діяльності, яка є одним із напрямів професійної самореалізації майбутніх інженерів. У зв'язку з цим вважаємо за необхідне формування організаторсько-комунікативних, асертивно-вольових і оцінно-рефлексивних умінь, що забезпечують спроможність студента здійснювати конструктивну взаємодію, спрямовану на ефективне виконання поставлених виробничих завдань на основі співучасті, співтворчості, співуправління, прогнозування.

На основі проведеного аналізу наукової літератури та власного педагогічного досвіду зазначимо, що готовність майбутніх інженерів автомобільної галузі до професійної самореалізації є особистісним новоутворенням, яке інтегрує в собі позитивні мотиви, інтерес до обраної професії, фахові знання й уміння, особистісні знання й уміння (знання

«Я»-концепції, уміння самореалізації). Мотиваційно-ціннісний, когнітивно-практичний, рефлексивно-аналітичний складники готовності забезпечують багатогранну самореалізацію студентів у навчально-виховному процесі, професійний розвиток під час навчальних і виробничих практик.

Висновки та перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Таким чином, нами обґрунтовано суть готовності майбутніх інженерів автомобільної галузі до професійної самореалізації як особистісного новоутворення, що складають позитивна мотивація на обрану професію, фахові знання й уміння, а також знання про власні потенційні сили, здібності, вміння долати труднощі, які заважають саморозвитку й самовдосконаленню. Розкрито мотиваційно-ціннісний, когнітивно-практичний, рефлексивно-аналітичний її складники. Доведено, що одним з головних факторів успішного працевлаштування є сформована на високому рівні готовність студентів до професійної самореалізації у вищих технічних навчальних закладів, які забезпечують підготовку фахівців автомобільної галузі. До перспектив подальшого дослідження зазначимо розробку педагогічних умов формування готовності майбутніх інженерів автомобільної галузі до професійної самореалізації у процесі навчання й вихованні у ВТНЗ.

Література

1. Айстраханов Д. Професійна компетентність випускників професійно-технічних навчальних закладів машинобудівного профілю / Д. Айстраханов // Професійно-технічна освіта. – 2014. – № 4. – С. 13-16.

2. Дем’яненко М. Теоретичні засади формування готовності фахівців автомобільно-дорожної галузі до партнерської взаємодії у професійній діяльності : монографія / М. С. Дем’яненко, Н. О. Ткачова. – Харків : ХНАДУ, 2014. – 156 с.

3. Кравець Л. М. Педагогічна рефлексія у професійній діяльності вчителя / Л. М. Кравець // Оновлення змісту форм та методів навчання і виховання в закладах освіти : зб. наук. праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Вип. 19. – Рівне : РДГУ, 2002. – С. 155-157.

4. Кучеренко Ю.С. Організаційно-педагогічні умови виховання емоційної стійкості майбутніх інженерів / Ю.С. Кучеренко // Гуманізація навчально-виховного процесу : зб. наук. праць. – Спецвип. 6. – Ч. 1. – Слов’янськ : СДПУ, 2012. – С. 125 – 130.